

СЕКЦІЯ 1
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Вартилецька І.А.,

професор кафедри кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**Практика реалізації кримінально-правових норм в умовах їх конкуренції, при кваліфікації складних,
одиничних злочинів та сукупності злочинів**

В судово-слідчій практиці нерідко виникає питання кваліфікації при вчиненні закінчених та незакінчених злочинних діянь з ознаками складеного злочину. Ознайомлення з постановленими судами України судовими рішеннями виявило неоднозначність визначення судами тих кримінально-правових норм, які були застосовані щодо подібних за змістом та характером вчинених суспільно-небезпечних діянь.

Кримінальне законодавство передбачає значну кількість складних злочинів, при кваліфікації яких можливі різні варіанти застосування кримінально-правових норм. І досить складним у розв'язанні є питання кваліфікації складених злочинів, відмежування одиничних злочинів від сукупності злочинів. Складні злочини – це одиничні злочини, які складаються з двох або більше умисних злочинних діянь, і які при відокремленому їх розгляді утворюють самостійні склади злочинів, і в той же час, посягають на один об'єкт кримінально-правової охорони. Спостерігається неоднозначність правової оцінки вчинених суспільно небезпечних діянь в процесі їх кваліфікації.

Об'єктивна сторона складених злочинів (зокрема, незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (стаття 263 КК), незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (стаття 307 КК) та ряду інших характеризується тим, що диспозиції даних кримінально-правової норми включають у себе декілька різних за змістом і характером альтернативних суспільно-небезпечних діянь.

При вирішенні судами завдань кваліфікації складених за змістом злочинних діянь в об'єктивній стороні складених злочинів та конструкцією диспозицій відповідних кримінально-правових норм можна виділити декілька основних напрямків.

Здійснюється кваліфікація сукупності злочинів як закінченого злочину та замаху на злочин (наприклад, винних засуджено із кваліфікацією вчиненого за ч. 2 ст. 307; ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 307 КК України районними судами Рожнятівського району Івано-Франківської області 16 жовтня 2007 року, Сокирянського району Чернівецької області 1 травня 2010 року, Галицького району м. Львова 21 грудня 2009 року).

На противагу таким рішенням у значній кількості вироків подібні за характером і змістом діяння кваліфікуються лише як замах на злочин. Такими є, наприклад, вирок Яготинського районного суду Київської області від 12 жовтня 2010 року (ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 263 КК України), Піщанського районного суду Вінницької області від 1 квітня 2011 року (ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 307 КК).

І останній варіант – це кваліфікація діяння лише як закінченого злочину (наприклад, ч. 1 ст. 263 КК України (Ухвала Колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 18 березня 2008 р. стосовно Городенка Б.З.). Таким чином, при кваліфікації діянь, пов'язаних з незаконним обігом зброї, в межах диспозиції статті 263 КК України, також має місце неоднозначність правової оцінки вчиненого з позицій кваліфікації.

Певною мірою, неоднозначність у трактуванні змісту кримінально-правових норм при їх застосуванні судовими органами спричинена особливостями конструкції статей, диспозиція яких передбачає складну форму злочинного діяння. Кожне із діянь, яке відноситься до ознак об'єктивної сторони складених злочинів, може утворювати склад закінченого злочину як самостійно відокремлено, так і у будь-якій послідовності їх вчинення. І вирішення питань кваліфікації складених злочинів вимагає, в першу чергу, дослідження змісту ознак та елементів, які утворюють склад злочинів цього виду.

При відмежуванні одиничного продовжуваного злочину від злочинів у інших формах треба звернутись також до ч. 2 ст. 32 КК України, яка, зокрема, передбачає, що продовжуваний злочин складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром.

Склад злочину незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами не передбачає серед обов'язкових ознак мету збуту даних предметів. Тому злочин може бути визнаний закінченим при вчиненні хоча б одного діяння, яке альтернативно утворює його об'єктивну сторону. При вчиненні послідовно декількох діянь щодо одного предмету злочин є закінченим з моменту вчинення діяння, останнього за часом.

Щоб визнати злочин закінченим і вирішити питання кваліфікації, необхідно дотримуватись певних умов.

1. Якщо діяння, які утворюють об'єктивну сторону незаконного поводження зі зброєю, вчинюються послідовно, щодо одного предмету злочинного посягання і об'єднані єдиним злочинним наміром, без мети збуту під час вчинення будь-якого з них (придбання, носіння, зберігання, ремонт) – скоєне кваліфікується за ч.ч. 1 або 2 ст. 263 КК як закінчений злочин.

2. Якщо після вчинення будь-яких з передбачених в диспозиції форм злочинного діяння без мети збуту щодо предметів злочинного посягання у винних осіб (особи) виник умисел на збут таких предметів, і злочин у формі збуту не був доведений до завершення з причин, які не залежали від волі і бажання особи, - наявна сукупність злочинів, які кваліфікуються за ч.ч. 1 або 2 ст. 263 КК (як закінчений злочин) та ст. 15, ч. 1 або 2 ст. 263 КК (замах на збут..).

3. Якщо придбання, носіння (як і інші діяння) були вчинені з метою послідувочого збуту зброї, бойових припасів або вибухових речовин, однак збут не був здійснений з причин, які не залежали від волі і бажання особи, вся послідовність злочинних діянь утворює один продовжуваний злочин, який являється незакінченим через недосягнення мети, що була сформована на момент виникнення наміру вчинити збут предметів злочинного посягання, - діяння як одиничний незакінчений злочин кваліфікується за ст. 15 та частинами 1 або 2 ст. 263 КК України.

Під час досудового розслідування при вирішенні питання, чи має місце одиничний злочин або сукупність злочинів, необхідно керуватись як загальними правилами кваліфікації злочинів, так і враховувати напрацьовані слідчою і судовою практикою підходи до кваліфікації даної категорії суспільно-небезпечних діянь.